Agora
Social Sciences Journal

Мадрига Т. Інтеграція волонтерства в освітні програми закладів вищої освіти: моделі, інституційні механізми та передумови розвитку громадянської участі. *Агора. Журнал соціальних наук.* 2026. Вип. 4, № 1. С. 9–34. https://doi.org/10.25264/2786-9202/4.1-9-34.

УДК 378.091.3:364.467

ІНТЕГРАЦІЯ ВОЛОНТЕРСТВА В ОСВІТНІ ПРОГРАМИ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ: МОДЕЛІ, ІНСТИТУЦІЙНІ МЕХАНІЗМИ ТА ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ ГРОМАДЯНСЬКОЇ УЧАСТІ

Тетяна Мадрига [a,*]

[a] *кандидат політичних наук, доцент, докторант кафедри політичних наук, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника, Україна*

АНОТАЦІЯ

У статті досліджено інтеграцію волонтерства до освітніх програм закладів вищої освіти (ЗВО) та визнання компетентностей, набутих у процесі волонтерської діяльності. Метою дослідження є аналіз зарубіжних моделей інтеграції волонтерства у вищу освіту, визначення інституційних механізмів і умов їх застосування, а також оцінювання можливостей використання цього досвіду українськими ЗВО. За результатами дослідження виокремлено три типи механізмів: 1) кредитне суспільно орієнтоване навчання (service-learning), що передбачає визначені результати навчання, рефлексію та оцінювання (США, Канада, Український католицький університет); 2) зарахування волонтерської діяльності як практики (окремі польські ЗВО; Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності серед здобувачів освіти» № 4186-IX); 3) позанавчальне визнання та документування набутого досвіду без нарахування кредитів. Встановлено, що, попри відмінності, проаналізовані моделі передбачають поєднання суспільно корисної діяльності з визначеними результатами навчання, інституційним партнерством, структурованою рефлексією, оцінюванням і документальним підтвердженням набутих компетентностей. Проаналізована вибіркова дисципліна є доступною формою включення волонтерської тематики до освітньої програми. Проте без обов'язкових суспільно корисних проєктів, партнерства з громадськими організаціями, структурованої рефлексії та оцінювання практичних результатів вона не становить завершеної моделі суспільно орієнтованого навчання.

Ключові слова:
волонтерство, громадянська участь, суспільно орієнтоване навчання, освітні програми, заклади вищої освіти.

[*]*Адреса для кореспонденції:*
tetiana.madryha@cnu.edu.ua

[*]ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7761-9811

Історія статті:
Надійшла 25.08.2026
Прорецензована 15.09.2026
Прийнята до друку 23.09.2026
Опублікована 28.09.2026

Зміст цієї роботи може бути використаний на умовах міжнародної ліцензії Creative *Commons Attribution NonCommercial NoDerivs* (CC BY-NC-ND 4.0), яка дозволяє іншим завантажувати та поширювати роботу за умови зазначення авторства, але без можливості жодним чином змінювати роботу

Зроблено висновок про інституційний потенціал інтеграції волонтерства у вищу освіту. Водночас фактичний вплив такої інтеграції на формування громадянських компетентностей та участь студентів потребує окремої емпіричної перевірки.

або використовувати її в комерційних цілях.

Вступ. Сучасна вища освіта дедалі більше орієнтується на модель компетентнісно орієнтованої підготовки фахівців, що передбачає поєднання академічного навчання з практиками громадянської участі. За цих умов волонтерська діяльність перестає бути виключно позааудиторною ініціативою здобувачів і поступово набуває ознак повноцінного освітнього інструменту. Особливої актуальності ця проблема набула в Україні після 2022 року, коли волонтерська діяльність стала масовою, зокрема й в університетському середовищі.

За даними дослідження «Стійкість волонтерів», проведеного Українською волонтерською службою у грудні 2023 р. (n = 4 621 молодий волонтер), 74 % респондентів долучилися до волонтерства після 24 лютого 2022 р. (Українська волонтерська служба & U-Report Ukraine, 2024). Проте вибірку становили особи, які вже є волонтерами, тому ці дані характеризують динаміку залучення в цій групі, а не поширеність волонтерства серед усієї молоді. За загальнонаціональним опитуванням Інституту соціології НАН України (серпень 2025 р., n = 1 000, вік 16+), 73,2 % респондентів вважають допомогу через волонтерство громадянським обов'язком (Жуленьова, 2025).

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації суттєво змінило роль ЗВО: поряд із освітньою функцією низка закладів стала осередками волонтерської діяльності (Seumenicht, 2024). Університети надавали гуртожитки для внутрішньо переміщених осіб: Львівський національний університет імені Івана Франка розмістив понад 2 тисячі ВПО (Львівський національний університет імені Івана Франка, 2022), у гуртожитку Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка станом на 27 березня 2022 р. мешкали понад 900 осіб (Дрогобицька міська рада, 2022; Думич, 2024). Університетські спільноти організовували гуманітарну допомогу й підтримку Збройних сил України: так, Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича протягом перших 11 місяців повномасштабної війни залучив понад 70 студентів-волонтерів, роздав понад 7 500 продуктових наборів і отримав понад 500 тонн гуманітарного вантажу (Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, 2023). Волонтерські відділи й сектори діють у структурах студентського самоврядування низки закладів (Українська волонтерська служба, 2025), а волонтерство розглядається як форма неформальної освіти, що розвиває лідерські компетентності й соціальну відповідальність (Шелема & Опачко, 2026). Наявні описи стосуються окремих закладів і здебільшого належать самим закладам чи міжнародним організаціям; узагальнених даних про масштаби й форми університетського волонтерства після 2022 р. бракує.

Попри активне розширення волонтерських практик в університетському середовищі, їх інтеграція до освітнього процесу залишається переважно несистемною: за наявними описами, така діяльність реалізується через студентське самоврядування, громадські об'єднання, благодійні акції або окремі соціальні проєкти. Натомість її потенціал як складової професійної підготовки та інструменту формування компетентностей використовується лише частково.

Проблематика волонтерської діяльності широко представлена в сучасному науковому дискурсі. Основна увага науковців зосереджена на її організаційних, соціальних, правових і політичних аспектах, розвитку громадянського суспільства, громадянської активності та функціонуванні волонтерських організацій. Водночас питання інтеграції волонтерської діяльності до освітніх програм закладів вищої освіти та використання її потенціалу як інструменту формування громадянської участі, громадянської відповідальності та відповідних компетентностей здобувачів освіти досліджено недостатньо, що зумовлює необхідність подальшого наукового осмислення.

Огляд літератури. Теоретичні та організаційні засади інтеграції суспільнокорисної діяльності до освітнього процесу найбільш ґрунтовно розроблено в зарубіжних дослідженнях суспільно орієнтованого навчання (service-learning). Р. Брінгл і Дж. Хетчер розглядають його як кредитну освітню діяльність, що поєднує участь студентів у задоволенні потреб громади з академічним навчанням, структурованою рефлексією та формуванням громадянської відповідальності (Bringle & Hatcher, 1996). А. Фурко, розмежовуючи суспільно орієнтоване навчання, волонтерство, стажування та інші форми досвідного навчання, наголошує на збалансованості освітніх результатів студентів і суспільної користі для громади як визначальної риси цієї моделі (Furco, 1996). Р. Брінгл та співавтори обґрунтовують суспільно орієнтоване навчання як педагогіку формування компетентностей для демократичної культури й пропонують модель «громадянсько налаштованого випускника» (Civic-Minded Graduate) як спільну рамку результатів навчання для кредитних курсів і позанавчальних громадянських програм (Bringle et al., 2019). Особливості розвитку суспільно орієнтованого навчання в канадській системі вищої освіти висвітлили в колективному дослідженні А. Тейлор, С. Баттервік, М. Райкова, С. Глік, Н. Пейказаді та С. Мехрабі. Автори проаналізували поширення Community Service-Learning у канадських університетах, його концептуальні засади, організаційні моделі та проблеми інституціоналізації (Taylor et al., 2015).

Для аналізу слід розмежувати суміжні форми. Волонтерство – добровільна неоплачувана діяльність на користь інших, яка сама по собі не є навчальним компонентом. Суспільно орієнтоване навчання (service-learning) інтегрує діяльність на користь громади з результатами навчання, рефлексією й оцінюванням та передбачає взаємну користь для студента й громади (Bringle & Hatcher, 1996; Furco, 1996). Стажування й професійна практика насамперед

слугують професійній підготовці студента, а позанавчальне визнання (HEAR, Youthpass) лише фіксує досвід і кредитного компонента саме по собі не створює.

Сучасні дослідження конкретизують як освітні результати суспільно орієнтованого навчання, так і умови, за яких вони можуть бути досягнуті. На основі систематичного огляду 32 досліджень Г. Тейсма та співавтори визначили три основні складові результативної інтеграції Community Service-Learning до університетських курсів: узгодження цілей і формату дисципліни, налагодження партнерства з громадою, а також розроблення стратегії рефлексії та оцінювання. Автори наголошують, що конкретні форми реалізації цих складових мають відповідати попередньому досвіду та підготовленості студентів (Tijsma et al., 2020). Метааналіз і метасинтез К. Гордон, М. Пінка, Г. Розінга та С. Міцці засвідчив позитивний зв'язок між участю студентів у програмах суспільно орієнтованого навчання і розвитком емпатії, водночас виявивши залежність результатів від дизайну програм і методики їх оцінювання (Gordon et al., 2022). Новітнє дослідження М.-Т. Шультес та співавторів підтверджує, що стале впровадження суспільно орієнтованого навчання залежить від довготривалої співпраці університетів із громадськими партнерами, інституційного визнання додаткової роботи викладачів і студентів та багатостороннього оцінювання результатів (Schultes et al., 2025).

Практичні механізми інтеграції волонтерської діяльності до освітнього процесу представлені переважно в документах і матеріалах закладів вищої освіти. Досвід університетів США засвідчує використання кредитних курсів із чітко визначеними результатами навчання, обов'язковою рефлексією та оцінюванням студентських досягнень (University of Pittsburgh, n.d.). У канадських університетах застосовуються сертифікатні програми, курси з інтегрованим Community Service-Learning-компонентом та офіційне внесення позанавчальних досягнень до студентського портфоліо (University of Alberta, n.d.; University of Toronto, n.d.). У Великій Британії волонтерський досвід фіксується в офіційних документах про академічні й позанавчальні досягнення студента (University of Westminster, n.d.; University of Edinburgh, n.d.-b), а в країнах Європейського Союзу результати участі у волонтерських і солідарних проєктах документуються за допомогою інструменту Youthpass (Youthpass, n.d.).

У вітчизняному науковому дискурсі волонтерство переважно досліджується як феномен громадянського суспільства, форма соціальної активності, благодійної діяльності та суспільної самоорганізації. Т. Лях, В. Лютий та В. Жуков вивчають роль волонтерської діяльності у розвитку соціальної активності студентів, формуванні їхніх громадянських, особистісних і професійних якостей (Лях та ін., 2024). Г. Бреславська досліджує питання інтеграції волонтерських практик у зміст фахових дисциплін педагогічної освіти (Бреславська, 2026). Досвід окремих ЗВО описано в працях О. Бойка та ін. (Бойко, 2024) і В. Думича (Думич, 2024). Нормативну рамку задають Закон № 4186-IX і Порядок визнання у вищій, фаховій передвищій та професійній освіті результатів навчання,

здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (реєстрація в Мін'юсті 16.03.2022 за № 328/37664; зміни 2022, 2025, 2026 рр.) (Міністерство освіти і науки України, 2022). У проаналізованих джерелах не виявлено порівняльних досліджень механізмів інтеграції та визнання волонтерства в освітніх програмах, а також емпіричних оцінок ефектів суспільно орієнтованого навчання в українських ЗВО. Законодавче закріплення у 2025 році можливості зарахування волонтерської діяльності як практики створило нові передумови для розвитку цього напряму, однак залишило відкритими питання щодо механізмів його реалізації на рівні закладів освіти. Тому потребують подальшого дослідження моделі інтеграції волонтерства до освітніх програм, критерії визнання здобутих результатів навчання, організаційні засади взаємодії університетів із громадськими та благодійними організаціями, а також можливості адаптації зарубіжного досвіду до умов української вищої освіти.

Мета та завдання. Метою статті є порівняння моделей інтеграції волонтерської діяльності в освітні програми ЗВО та визначення інституційних механізмів і умов їх застосування в Україні. Завдання: 1) розмежувати поняття волонтерства, суспільно орієнтованого навчання, стажування, професійної практики та позанавчального визнання; 2) порівняти за єдиними критеріями механізми, задокументовані в США, Канаді, Великій Британії, Польщі, програмах ЄС та Україні; 3) проаналізувати нормативне поле України та документований статус дисципліни «Волонтерський рух» у Карпатському національному університеті імені Василя Стефаника; 4) визначити виклики й ризики (зокрема етичні та щодо доступності) та умови адаптації механізмів в Україні.

Методи та дані. Дослідження має якісний порівняльний дизайн множинних кейсів і ґрунтується на кабінетному аналізі документів (desk research). Його завдання – не виміряти вплив волонтерства на громадянську участь, а описати й зіставити ці механізми та визначити інституційні передумови, які, за даними наукової літератури, пов'язані з розвитком громадянських компетентностей студентів. Методологічну основу становлять порівняльний, системний та інституційний підходи. Порівняльний підхід використано для зіставлення механізмів між країнами. Системний дає змогу розглядати волонтерство як елемент освітньої програми поряд із результатами навчання, рефлексією й оцінюванням. Інституційний спрямований на аналіз нормативних і внутрішніх документів закладів як формальних правил, що визначають статус волонтерської діяльності.

Кейси добирали цілеспрямовано, а не репрезентативно. США й Канаду включено, бо саме в них суспільно орієнтоване навчання розвивається найдовше й найповніше описане в науковій літературі (Bringle & Hatcher, 1996; Taylor et al., 2015; Bringle et al., 2019). Велика Британія представляє позанавчальне визнання досвіду в офіційних документах про досягнення студента. Польща є сусідньою країною ЄС із задокументованим зарахуванням волонтерства як

професійної практики, а це найближчий аналог норми Закону № 4186-IX. Програми ЄС розглянуто як наднаціональну рамку документування результатів навчання, до якої Україна адаптує законодавство. Україна є цільовим контекстом дослідження. Одиницею аналізу слугує не країна, а окремий механізм, задокументований у нормативному або інституційному документі (закон, положення чи ухвала закладу, сторінка програми, силабус). Тому висновки стосуються саме цих кейсів і не поширюються на всю систему вищої освіти країни.

Спільні показники порівняння: статус волонтерства в програмі; кредити або визнання; партнерство з громадою; рефлексія; оцінювання; документальне підтвердження; рівень нормативного регулювання; джерело й дата (Таблиця 1).

Результати. Результати документального аналізу відображають, які механізми інтеграції волонтерства існують і як вони оформлені, але не те, наскільки вони поширені чи результативні. Серед проаналізованих матеріалів виокремлено три типи механізмів: кредитне суспільно орієнтоване навчання, зарахування волонтерства як практики та позанавчальне визнання й документування досвіду без кредитів. Тип визначали за тим, як документ пов'язує діяльність з освітньою програмою: через кредити, через зарахування як практики чи без кредитів. Оскільки такі механізми задокументовано переважно на рівні окремих програм, закладів чи нормативних актів, порівняння між країнами є ілюстративним, а не статистичним.

США: суспільно орієнтоване навчання як форма інтеграції волонтерської діяльності до освітніх програм

Однією з описаних у джерелах моделей інтеграції волонтерської діяльності до освітнього процесу закладів вищої освіти у США є *суспільно орієнтоване навчання* (service-learning). Воно поєднує академічне навчання із суспільно корисною діяльністю, забезпечуючи застосування теоретичних знань у практичній взаємодії з громадою.

Р. Брінгл і Дж. Хетчер визначають його як кредитну освітню діяльність, у межах якої студенти беруть участь в організованій громадській роботі, що відповідає визначеним потребам громади, а також здійснюють рефлексію власного досвіду, що сприяє глибшому засвоєнню змісту навчальної дисципліни, кращому розумінню майбутньої професії та формуванню громадянської відповідальності. На відміну від традиційного волонтерства, суспільно орієнтоване навчання є складовою навчального курсу й передбачає оцінювання досягнутих результатів навчання, а не лише факту участі студента у громадській діяльності (Bringle & Hatcher, 1996; Bringle et al., 2019).

Визначальною рисою суспільно орієнтованого навчання є його інтеграція до освітньої програми з визначеними результатами навчання, рефлексією й оцінюванням. Асоціація американських коледжів та університетів (Association of American Colleges & Universities, AAC&U) відносить суспільно

орієнтоване навчання (service-learning) і навчання на основі взаємодії з громадою (community-based learning) до високоефективних освітніх практик (High-Impact Practices), які, за її визначенням, дають значні переваги студентам, зокрема історично недостатньо представленим у вищій освіті (Association of American Colleges & Universities, 2023; Baylor University, n.d.).

Практична реалізація суспільно орієнтованого навчання має чітке нормативне та організаційне забезпечення. Так, згідно з рекомендаціями Школи мистецтв і наук Кеннета П. Дітріха (Kenneth P. Dietrich School of Arts & Sciences) Університету Піттсбурга (University of Pittsburgh), один академічний кредит передбачає виконання студентами трьох–п'яти годин діяльності служіння щотижня, включно з груповими заняттями для рефлексії. Водночас кредит нараховується не за сам факт виконання діяльності служіння, а за підтвердження результатів навчання через академічну роботу та супровідні завдання. Саме ця особливість принципово відрізняє суспільно орієнтоване навчання від стажування (internship), де основним бенефіціаром є сам студент, а компанія забезпечує його професійне навчання та супервізію; у суспільно орієнтованому навчанні ж основним бенефіціаром є саме громадська організація, якій студент надає послугу (University of Pittsburgh, n.d.).

Важливою особливістю американської моделі є її інституціоналізація. Р. Брінгл і Дж. Хетчер наголошують, що ефективне впровадження суспільно орієнтованого навчання потребує створення в університетах спеціалізованих структур, відповідальних за координацію взаємодії з громадою, методичний супровід викладачів, підтримку студентів та інтеграцію суспільно орієнтованого навчання до освітніх програм. Запропонована авторами модель Комплексного плану дій із суспільно орієнтованого навчання (Comprehensive Action Plan for Service Learning, CAPSL) передбачає послідовний розвиток суспільно орієнтованого навчання через роботу з чотирма ключовими групами учасників – університетом, викладачами, студентами та громадою – і охоплює етапи планування, ресурсного забезпечення, розширення практики, моніторингу, оцінювання, досліджень та інституціоналізації (Bringle & Hatcher, 1996).

Наявні джерела не дають підстав кількісно визначити поширеність таких практик у всій системі вищої освіти США. Тому американський досвід у цьому дослідженні розглядається на прикладі конкретних університетських практик та інституційних рекомендацій, зокрема розглянутих вище вимог Університету Піттсбурга.

Канада: суспільно орієнтоване навчання через діяльність на користь громади (Community Service-Learning)

Канадська модель принципово розмежовує волонтерство як таке і суспільно орієнтоване навчання, інтегроване в освітню програму (Community Service-Learning, CSL): останнє є педагогічним підходом, що інтегрує навчання через служіння громаді з цілеспрямованими формальними навчальними активностями в межах курсу. Розгорнуте визначення описує CSL як метод, у межах якого студенти навчаються й розвиваються через активну участь у продумано

організованому досвіді служіння, що відповідає реальним потребам громади, інтегрований в академічну програму або передбачає структурований час для рефлексії, і поглиблює аудиторне навчання, поширюючи його на громаду (Furco, 1996).

Принциповою відмінністю CSL від стажування чи кооперативної освіти є прагнення забезпечити рівну користь як для студента, так і для громадської організації, тоді як у стажуванні основний фокус зроблено на навчанні самого студента. Партнерами CSL, на відміну від стажування, зазвичай є некомерційні організації, школи та органи влади, а не комерційні компанії; крім того, цілі, пов'язані з громадянською залученістю, є унікальною рисою саме CSL, тоді як інші форми досвідного навчання радше зосереджені на розвитку професійних навичок працевлаштування (Taylor et al., 2015).

Хоча програми суспільно орієнтованого навчання існують у США з середини 1960-х років, їх активне поширення в Канаді розпочалося наприкінці XX – на початку XXI століття й особливо інтенсивно відбувалося протягом 2000–2010-х років. Важливу роль у цьому процесі відіграв Родинний фонд Дж. В. Макконнелла (JW McConnell Family Foundation), який у 2004–2011 рр. надав 9,5 млн доларів десяти канадським університетам для започаткування або розширення програм суспільно орієнтованого навчання. За підтримки фонду у 2004 р. було також створено Канадський альянс суспільно орієнтованого навчання (Canadian Alliance for Community Service-Learning, CACSL). За даними, узагальненими Taylor et al. у 2015 р., елементи CSL реалізовували щонайменше 37 канадських закладів вищої освіти, зокрема 30 університетів, а заснована у 2009 р. Ontario CSL Network об'єднувала близько 24 університетів, 8 коледжів і приблизно 90 фахівців-практиків (Taylor et al., 2015). У сучасному інституційному середовищі загальнонаціональну взаємодію у сфері партнерства між закладами освіти та громадами підтримує Community Campus Engage Canada. На офіційному сайті мережі представлено електронний каталог відповідних університетських підрозділів та інших мереж, однак зазначено, що він продовжує оновлюватися; узагальненої кількості чинних CSL-програм і залучених закладів у ньому не наведено (Community Campus Engage Canada, n.d.).

Показовим є приклад Університету Альберти, де запроваджено сертифікат із громадянської залученості та суспільно орієнтованого навчання, який визнає студентів, що суттєво інтегрували суспільно орієнтоване навчання (CSL) у свій академічний досвід. Для його отримання необхідно пройти щонайменше 3 кредити в межах спеціально визначеного курсу із суспільно орієнтованого навчання та 9 кредитів із затверджених курсів із вбудованим (інтегрованим) CSL-компонентом (University of Alberta, n.d.). Університет Торонто розрізняє два формати: навчальні (curricular) програми суспільно орієнтованого навчання, які передбачають часткову зайнятість студента в громадській організації й тривають від кількох годин до кількох днів або тижнів протягом навчального семестру (конкретні строки визначаються навчальним курсом), а позанавчальні (co-curricular) програми можуть бути як одноразовими заходами,

так і довготривалими практиками з гнучкою тривалістю. За участь у навчальних (curricular) програмах суспільно орієнтованого навчання студенти отримують академічні кредити (залікові бали). Більшість позанавчальних (co-curricular) програм є неоплачуваними, однак участь у них може бути офіційно визнана шляхом внесення до позанавчального портфоліо досягнень студента (Co-Curricular Record, CCR) (University of Toronto, n.d.).

Попри це зростання, дослідники зазначають, що Канаді бракує координації, властивої американській системі: опитування канадських практиків CSL, проведене для CACSL, показало, що альянсу ще належить виконати значну роботу з налагодження зв'язків між практиками, розвитку ресурсів та поєднання національних, провінційних і локальних організацій. Канадські заклади вищої освіти покладаються здебільшого на фінансування від фондів, приватного сектору та провінційних урядових асигнувань, а самі програми, як правило, залишаються невеликими за кадровим забезпеченням, ресурсами та часткою залучених студентів. Показовим є приклад Університету Британської Колумбії (University of British Columbia, UBC): попри те, що кількість студентів, залучених до суспільно орієнтованого навчання, зросла до понад 5 100 у 2014–2015 навчальному році, це становило лише 10 % від загальної кількості зарахованих студентів; при цьому програма співпрацювала приблизно з 480 партнерськими організаціями – некомерційними об'єднаннями, органами влади, школами, закладами освіти та охорони здоров'я (Taylor et al., 2015).

Концептуальне осмислення CSL у Канаді залишається порівняно нерозвиненим: дослідник Т. Чемберз (Chambers, 2009) зазначав, що конкретних концептуальних моделей для канадського досвіду суспільно орієнтованого навчання розроблено дуже мало.

Щодо інституційної підтримки, дослідження Р. Калке та А. Тейлор засвідчує суттєву організаційну неоднорідність суспільно орієнтованого навчання в канадських закладах вищої освіти. Огляд CSL-програм у 39 університетах і трьох коледжах (Baloy, 2014, цит. за Kahlke & Taylor, 2018) показав, що відповідальні за їх реалізацію підрозділи мали різні назви та неоднакове місце в інституційній структурі закладів. Авторки підтвердили цю тенденцію на матеріалах дев'яти університетських програм, які отримували фінансування Родинного фонду Дж. В. Макконнелла. Встановлено, що моделі CSL відрізнялися за інституційним підпорядкуванням, структурою підрозділів, кадровим і фінансовим забезпеченням, а також способами інтеграції суспільно орієнтованого навчання в освітню та позанавчальну діяльність. Розміщення програми в системі центрального управління університетом могло полегшувати доступ до ресурсів, тоді як її функціонування в межах факультету сприяло академічній легітимності та взаємодії з викладачами. Дослідниці дійшли висновку, що розвиток CSL-програм визначався поєднанням інституційних і локальних чинників, зокрема розміром і типом університету, регіональним та громадським контекстом, професійним досвідом керівників, кадровими ресурсами, джерелами фінансування і місцем програми в організаційній структурі. Тому для

Канади не характерна єдина модель інституціоналізації CSL: під час визначення цілей, структури та очікуваних результатів відповідних програм заклади освіти мають враховувати власний інституційний контекст і потреби громадських партнерів (Kahlke & Taylor, 2018).

Велика Британія: формальне визнання через офіційний документ

Ключовим інструментом визнання студентських досягнень у Великій Британії є Higher Education Achievement Report (HEAR) – офіційний документ, у якому поряд з академічними результатами можуть фіксуватися підтверджені позанавчальні досягнення студента. Зокрема, в University of Westminster до HEAR може бути внесено волонтерську діяльність обсягом не менше 25 годин (University of Westminster, n.d.). Поряд із HEAR університети впроваджують власні програми визнання позанавчальної активності. Так, Edinburgh Award є програмою University of Edinburgh, спрямованою на розвиток навичок студентів і офіційне визнання їхньої участі в діяльності поза межами освітньої програми, зокрема у волонтерстві. Програма передбачає визначення студентом пріоритетних навичок, цілеспрямовану роботу над їх розвитком і структуровану рефлексію щодо набутого досвіду та здійсненого впливу. Інформація про успішне проходження Edinburgh Award вноситься до HEAR студента (University of Edinburgh, n.d.-a). У Шотландії університетські механізми визнання доповнює програма Saltire Awards, за допомогою якої відзначають волонтерську діяльність молоді (Saltire Awards, n.d.).

Польща: зарахування волонтерства як професійної практики

Можливість визнання волонтерської діяльності як професійної практики в Польщі простежується на рівні внутрішніх документів окремих закладів вищої освіти, тому її не слід розглядати як універсальну характеристику всієї національної системи. Зокрема, на офіційній сторінці факультету педагогіки і психології Університету Яна Кохановського в Кельцях серед документів щодо професійної практики розміщено заяву про її зарахування на підставі волонтерства або стажування та відповідні форми підтвердження виконаної діяльності. Це свідчить про наявність інституційної процедури визнання волонтерського досвіду, однак оприлюднена вебсторінка не дає достатніх підстав для висновку про автоматичне або повне зарахування практики (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach, n.d.). Більш чітко відповідний механізм визначено в Положенні про професійну практику Університету Яна Длугоша в Ченстохові, затвердженому внутрішнім розпорядженням № R021.1.17.2026. Документ передбачає можливість повного або часткового зарахування професійної практики на підставі волонтерської діяльності, якщо виконані студентом завдання забезпечили досягнення результатів навчання, визначених програмою практики. Рішення ухвалює відповідний заступник декана після отримання позитивного висновку керівника практики та перевірки поданих студентом підтвердних документів (Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie, 2026). Отже, проаналізовані кейси демонструють не загальнопольську модель, а конкретні університетські механізми індивідуального визнання волонтерського досвіду відповідно до змісту й результатів професійної практики.

Механізм зарахування волонтерської діяльності як професійної практики формалізований на рівні окремих закладів вищої освіти. Так, ухвалою Сенату Державної вищої професійної школи імені Ангелуса Сілезіуса у Валбжиху визначено, що студенти можуть претендувати на повне або часткове зарахування практики на підставі документально підтвердженої професійної діяльності або неоплачуваної форми зайнятості (зокрема волонтерства чи стажування), за умови відповідності такої діяльності профілю практичної підготовки та галузі навчання за відповідною освітньою програмою (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu, 2020).

Країни ЄС: механізми підтримки та визнання волонтерської діяльності

На рівні Європейського Союзу молодіжне волонтерство підтримується передусім програмами Erasmus+ та European Solidarity Corps, які забезпечують участь молоді в міжнародних волонтерських і солідарних проєктах (European Youth Portal, n.d.). Одним із основних інструментів визнання результатів такої участі є Youthpass – офіційний європейський інструмент ідентифікації, осмислення та документування результатів неформального й інформального навчання, здобутих у проєктах Erasmus+ Youth та European Solidarity Corps. Youthpass передбачає не лише видачу сертифіката, а й структурований процес рефлексії, що супроводжує учасника впродовж реалізації проєкту та дає змогу описати набуті знання, уміння і компетентності. Водночас цей інструмент підтверджує освітній досвід учасника, але не забезпечує автоматичного зарахування академічних кредитів закладом освіти (Youthpass, n.d.). Інституційний масштаб підтримки молодіжного волонтерства підтверджує бюджет програми European Solidarity Corps на 2021–2027 роки, який становить 1,009 млрд євро (European Commission, 2026).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика моделей інтеграції та визнання волонтерського досвіду

Країна / механізм	**Статус; кредити / визнання**	**Партнерство з громадою**	**Оцінювання та рефлексія**	**Підтверджувальний документ**	**Рівень регулювання**	**Джерело**
Кредитне суспільно орієнтоване навчання (service-learning)						
США / University of Pittsburgh	Академічні кредити в межах service-learning-курсу	Взаємодія з громадською організацією є складовою курсу	Результати навчання, академічні завдання та рефлексія	Академічний запис про результати курсу	Університетський	University of Pittsburgh, n.d.
Канада / University of Alberta	Сертифікат; 3 кредити CSL-курсу та 9 кредитів курсів з CSL-компонентом	Передбачене програмою	Визначаються вимогами окремих курсів; у джерелі не конкретизовано	Certificate in Community Engagement and Service-Learning	Університетський	University of Alberta, n.d.

Країна / механізм	Статус; кредити / визнання	Партнерство з громадою	Оцінювання та рефлексія	Підтверджувальний документ	Рівень регулювання	Джерело
Канада / University of Toronto*	Академічні кредити або визнання в Co-Curricular Record	Передбачене навчальними й позанавчальними програмами	Визначаються конкретним курсом або програмою, у джерелі не конкретизовано	Академічний запис або Co-Curricular Record	Університетський	University of Toronto, n.d.
Україна / Український католицький університет	Service-learning інтегровано в освітню стратегію закладу; кредитний статус курсів у джерелі не конкретизовано	Співпраця з громадськими організаціями та місцевими громадами	Рефлексія передбачена підходом; оцінювання у джерелі не конкретизовано	У джерелі не конкретизовано	Університетський (освітня стратегія)	Український католицький університет, 2019
Зарахування волонтерської діяльності як практики						
Польща / окремі університетські процедури	Повне або часткове зарахування професійної практики	Не є обов'язковою умовою; визначальними є результати практики	Перевірка відповідності виконаних завдань результатам навчання	Заява студента і документи від організації	Внутрішні положення окремих університетів	Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu, 2020; Uniwersytet Jana Kochanowskiego, n.d.; Uniwersytet Jana Długosza, 2026
Україна / Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності серед здобувачів освіти» № 4186-IX	Право на зарахування волонтерської діяльності як практики; визнання компетентностей як неформальної й інформальної освіти	Не є обов'язковою умовою; залежить від рішення закладу	Відповідність освітній програмі; за згодою закладу	Письмове підтвердження від організації	Національний	Закон України, 2025

Країна / механізм	Статус; кредити / визнання	Партнерство з громадою	Оцінювання та рефлексія	Підтверджувальний документ	Рівень регулювання	Джерело
Позанавчальне визнання та документування досвіду без нарахування кредитів						
Велика Британія / HEAR (University of Westminster)	Позанавчальне визнання; внесення до HEAR волонтерської діяльності обсягом не менше 25 год	Залежить від обраної діяльності	Підтвердження обсягу діяльності; рефлексію у джерелі не конкретизовано	Запис у HEAR	Університетський	University of Westminster, n.d.
Велика Британія / Edinburgh Award	Позанавчальне визнання; внесення до HEAR	Залежить від виду діяльності	Цілі розвитку, структурована рефлексія та підсумкова письмова робота	Edinburgh Award і запис у HEAR	Університетський	University of Edinburgh, n.d.-a
ЄС / Youthpass	Документування неформального й інформального навчання; без автоматичного нарахування кредитів	Проєктна взаємодія в межах Erasmus+ «Молодь» та Європейського корпусу солідарності	Структурована самооцінка й рефлексія щодо набутих компетентностей	Сертифікат Youthpass	Наднаціональний (програми ЄС)	Youthpass, n.d.; European Commission, 2026
Тематичне включення до освітньої програми						
Україна / курс «Волонтерський рух» (Карпатський національний університет імені Василя Стефаника)	Вибіркова дисципліна, 3 кредити ЄКТС.	Силабусом не передбачане	Усні відповіді, контрольна робота, тести, презентація; рефлексію силабусом не передбачено	Силабус дисципліни	Кафедра, освітня програма	Силабус навчальної дисципліни «Волонтерський рух», 2025

** Кейс University of Toronto поєднує ознаки першого і третього типів: діяльність може бути зарахована в академічних кредитах або відображена в Co-Curricular Record.*

Примітка. CSL – Community Service-Learning (суспільно орієнтоване навчання через діяльність на користь громади); HEAR – Higher Education Achievement Report (офіційний документ про академічні та позанавчальні досягнення студента).

Джерело: складено автором на основі нормативних актів, програмних документів ЄС та офіційних матеріалів університетів.

Дані таблиці свідчать, що розглянуті практики відрізняються за рівнем формалізації та способом включення волонтерського досвіду до освітньої траєкторії студента. У моделях service-learning суспільно корисна діяльність

безпосередньо пов'язана з навчальними результатами, партнерством із громадою, рефлексією та оцінюванням. Сертифікатні програми й записи позанавчальних досягнень забезпечують офіційне визнання досвіду без обов'язкового включення його до основної освітньої програми. Зарахування волонтерської діяльності як професійної практики залежить від відповідності її змісту визначеним результатам навчання, тоді як Youthpass документує результати неформального й інформального навчання, але не забезпечує автоматичного присвоєння академічних кредитів. Межі перенесення визначають різні системи кредитування й те, що більшість кейсів стосується окремих закладів, а не країни. Кредитне service-learning потребує партнерської мережі, координаційних структур і ресурсів, а зарахування як практики й документування досвіду менш залежать від інфраструктури, тому їх адаптація в Україні можлива раніше й на рівні окремих програм.

В Україні інституційне впровадження моделі суспільно орієнтованого навчання Service-Learning розпочалося в Українському католицькому університеті, який, за повідомленням самого університету, у 2019 р. став першим закладом вищої освіти, що офіційно інтегрував цей підхід у власну освітню стратегію «Університет, який служить». У межах цього підходу академічне навчання поєднується з реалізацією проєктів, спрямованих на вирішення актуальних потреб громади, а навчальні результати досягаються через практичну діяльність, рефлексію та партнерську взаємодію із суспільством. Така модель передбачає активну участь студентів у розробленні та реалізації суспільно значущих ініціатив, інтеграцію соціальних проєктів у зміст навчальних дисциплін і співпрацю закладу освіти з громадськими організаціями та місцевими громадами. При цьому суспільно орієнтоване навчання розглядається не як різновид волонтерської чи благодійної діяльності, а як освітня технологія, що забезпечує взаємну цінність для університету та громади, сприяючи формуванню професійних компетентностей, громадянської відповідальності та соціальної активності здобувачів освіти (Український католицький університет, 2019). Оприлюднені матеріали університету описують підхід і стратегію, але не дають підстав оцінювати кредитний статус курсів чи результати.

Нормативну основу для системної інтеграції волонтерства в освітній процес в Україні заклав Закон України від 08.01.2025 № 4186-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності серед здобувачів освіти», який набрав чинності 1 червня 2025 р. Документ вносить зміни до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про повну загальну середню освіту» та «Про волонтерську діяльність» і передбачає кілька принципових нововведень. По-перше, закріплює право здобувача освіти на зарахування часу здійснення волонтерської діяльності до практики в разі її відповідності освітній програмі закладу освіти та за згодою цього закладу. По-друге, встановлює обов'язковість письмового підтвердження волонтерської діяльності: організація чи установа, яка залучає волонтерів, повинна видати документ із зазначенням напряму, періоду та часу здійснення

такої діяльності. По-третє, передбачає визнання компетентностей, здобутих у результаті волонтерської діяльності, у порядку, передбаченому для визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти. По-четверте, вводить у законодавство поняття «мотиваційний лист» – викладена вступником письмово (відповідно до визначених закладом вищої освіти вимог до структури та змісту мотиваційного листа) інформація про його особисту зацікавленість у вступі на певну освітню програму закладу вищої освіти, досягнення у навчанні, громадській, волонтерській та інших видах діяльності. По-п'яте, закріплює обов'язок керівника закладу освіти сприяти розвитку волонтерства серед учасників освітнього процесу у вільний від занять час (Закон України, 2025). За поясненням ініціаторів, метою ухвалення закону є адаптація законодавства України до права ЄС у частині визнання результатів волонтерської діяльності.

Прикладом тематичного включення волонтерства до освітньої програми є досвід кафедри політичних наук Карпатського національного університету імені Василя Стефаника, де для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньо-професійної програми «Політологія» розроблено вибіркову навчальну дисципліну «Волонтерський рух» (силабус затверджено на засіданні кафедри політичних наук, протокол № 6 від 18 листопада 2025 р.). Дисципліна викладається у 7-му семестрі в обсязі 3 кредитів ЄКТС (90 год.: 10 год. лекцій, 20 год. семінарських занять, 60 год. самостійної роботи для очної форми навчання) (Силабус навчальної дисципліни «Волонтерський рух», 2025).

Мета дисципліни полягає у формуванні в студентів цілісної системи знань про волонтерський рух як складову громадянського суспільства, його категорії, форми, методи, ресурси й тенденції розвитку, а також у розвитку соціальної активності та особистої громадянської відповідальності здобувачів. Курс має міждисциплінарний характер, поєднуючи історичний, правовий, соціальний, соціально-педагогічний і психологічний компоненти, що узгоджується з тезою про потребу міждисциплінарного підходу до волонтерства в освітньому середовищі.

Тематична структура дисципліни охоплює дванадцять тем – від ґенези волонтерства як феномену цивілізованого суспільства та становлення волонтерського руху в Україні до вужчих і водночас практично значущих питань: правового статусу волонтера, ролі волонтерських організацій у системі національної безпеки, волонтерського фандрейзингу, а також регіонального виміру – волонтерських практик на Прикарпатті. Окремої уваги заслуговує узгодженість програмних компетентностей дисципліни із загальними компетентностями освітньої програми, зокрема ЗК-6 (здатність реалізувати права і обов'язки члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського суспільства) та ЗК-7 (здатність примножувати моральні, культурні й наукові цінності суспільства), що вказує на декларований зв'язок курсу із загальною архітектурою компетентностей програми (Силабус навчальної дисципліни «Волонтерський рух», 2025).

Система оцінювання дисципліни за 100-бальною шкалою поєднує традиційні форми контролю – усні відповіді на семінарських заняттях, контрольну роботу й тематичні тести – із виконанням індивідуального аналітико-проєктного завдання, що передбачає розроблення та представлення графічної презентації з визначеної проблеми волонтерства. Його виконання спрямоване на поглиблення знань про волонтерську діяльність, розвиток умінь виявляти й аналізувати суспільно значущі проблеми, працювати з інформацією, обґрунтовувати можливі способи їх розв'язання та публічно представляти результати власної роботи. Така організація навчання забезпечує поєднання теоретичної підготовки з аналізом реальних волонтерських практик і формує необхідне змістове та компетентнісне підґрунтя для подальшого залучення студентів до суспільно корисної діяльності. Доповнення дисципліни практичним проєктом на користь громади, партнерством із громадською або благодійною організацією, структурованою рефлексією та оцінюванням отриманих результатів дасть змогу надалі трансформувати її у повноцінну модель суспільно орієнтованого навчання. Для цього студентам можна запропонувати на вибір діяльність, погоджену з партнерською організацією (участь у її проєкті, підтримка волонтерського штабу, підготовка прикладного продукту), із рефлексивним щоденником і оцінюванням за результатами навчання; для працюючих студентів, внутрішньо переміщених осіб і осіб з інвалідністю слід передбачити рівноцінні альтернативи, зокрема дистанційну діяльність.

Розглянутий досвід дає підстави стверджувати, що інтеграція волонтерської проблематики в освітню програму не обов'язково потребує докорінної перебудови навчального плану. Водночас визначення фактичної результативності дисципліни у формуванні громадянських і професійних компетентностей потребує окремого емпіричного оцінювання результатів навчання та досвіду студентів.

Аналіз міжнародного та вітчизняного досвіду дає підстави визначити низку ключових викликів, що супроводжують інтеграцію волонтерської діяльності в освітній процес закладів вищої освіти. Насамперед існує небезпека надмірної формалізації волонтерства, коли воно починає сприйматися не як прояв громадянської відповідальності та особистої ініціативи, а як механізм накопичення кредитів ЄКТС або додаткова перевага під час вступу. За таких умов волонтерська діяльність може втратити свою виховну й ціннісну складову.

Ще одним викликом є організаційне забезпечення таких програм. Інтеграція волонтерської діяльності в освітній процес потребує від науково-педагогічних працівників додаткової роботи, пов'язаної з координацією, консультуванням здобувачів освіти, оцінюванням результатів їхньої діяльності та організацією рефлексії. Водночас у проаналізованих українських документах не виявлено спеціалізованих структур, які виконували б ці функції, на відміну від канадських центрів Community Service-Learning чи офісів суспільно орієнтованого навчання, що діють в університетах США.

Проблемним залишається і питання офіційного визнання волонтерського досвіду. Незважаючи на законодавче закріплення можливості його зарахування як практики, рішення про таке визнання приймається безпосередньо закладом освіти. Це створює передумови для різних підходів до оцінювання та зарахування волонтерської діяльності в окремих університетах і навіть на рівні окремих освітніх програм.

Окремої уваги потребує проблема рівного доступу здобувачів освіти до волонтерських ініціатив. Обсяг таких можливостей значною мірою залежить від регіону й безпекової ситуації в умовах правового режиму воєнного стану, профілю підготовки та рівня співпраці університету з громадськими чи благодійними організаціями, що потенційно може призводити до нерівності у формуванні індивідуальних освітніх траєкторій. Додатковими ризиками є примусовий чи інструментальний характер волонтерської діяльності та обмежена доступність для студентів з інвалідністю, студентів, які працюють, і студентів із числа внутрішньо переміщених осіб. Тому необхідно забезпечити добровільність вибору та передбачити рівноцінні альтернативи.

Водночас зазначені труднощі не нівелюють значення інтеграції волонтерства до системи вищої освіти. Прийняття Закону України № 4186-IX заклало нормативну основу для подальшого вдосконалення механізмів визнання волонтерського досвіду та розроблення єдиних методичних підходів до його оцінювання. Силабус кафедри політичних наук Карпатського національного університету імені Василя Стефаника свідчить, що запровадження вибіркової навчальної дисципліни, присвяченої волонтерській діяльності, є організаційно можливим і для інших закладів вищої освіти; її результативність не оцінювалась. Важливим напрямом подальшого розвитку також може стати створення національного інструменту документального підтвердження волонтерського досвіду за аналогією з Youthpass або British HEAR, а також формування при університетах спеціалізованих координаційних центрів, які забезпечували б взаємодію між академічним середовищем і громадським сектором. Реалізація таких механізмів може сприяти інституційному визнанню набутих компетентностей; їхній вплив на громадянську активність студентів потребує окремої перевірки.

Висновки. Проведене дослідження дає підстави визначити теоретичний та інституційний потенціал інтеграції волонтерської діяльності до освітніх програм закладів вищої освіти як одного з напрямів поєднання професійної підготовки студентів із практиками суспільно корисної діяльності. Теоретичний аналіз засвідчив, що суспільно орієнтоване навчання відрізняється від традиційних форм волонтерства інтеграцією діяльності на користь громади з визначеними результатами навчання, партнерською взаємодією з громадськими організаціями, структурованою рефлексією, оцінюванням досягнутих результатів та інституційною підтримкою освітнього процесу. Наявність цих складових створює передумови для розвитку громадянських і професійних

компетентностей здобувачів освіти. Водночас установлення фактичного впливу таких освітніх практик на громадянську участь студентської молоді потребує окремої емпіричної перевірки із застосуванням опитувань, оцінювання результатів навчання та порівняльного аналізу досвіду учасників відповідних програм.

Вивчення практик США, Канади, Великої Британії, Польщі та програм Європейського Союзу засвідчило різноманітність моделей інтеграції волонтерської діяльності. Незважаючи на відмінності у формах реалізації, їх об'єднує інституційне визнання волонтерського досвіду та створення умов для залучення студентів до суспільно значущої діяльності. У цьому контексті інтеграція волонтерства у вищу освіту створює передумови для формування компетентностей і практичного досвіду громадянської участі; фактичний ефект у дослідженні не оцінювався.

В Україні важливим етапом розвитку цього напряму стало прийняття Закону України від 8 січня 2025 року № 4186-IX, який закріпив на законодавчому рівні можливість зарахування волонтерської діяльності як практики.

Результати проведеного аналізу вказують на те, що інституційні механізми інтеграції волонтерської діяльності у вітчизняну систему вищої освіти перебувають на етапі формування. Серед основних проблем, що потребують подальшого розв'язання, – відсутність описаних у проаналізованих джерелах спеціалізованих координаційних підрозділів, відсутність уніфікованих підходів до оцінювання й визнання волонтерського досвіду, а також нерівний доступ здобувачів освіти до відповідних можливостей. Подальша інституціоналізація волонтерських практик у закладах вищої освіти має потенціал для створення умов розвитку громадянських компетентностей студентської молоді та посилення взаємодії університетського середовища з інститутами громадянського суспільства. Перспективними напрямами подальших досліджень є розроблення механізмів оцінювання і визнання результатів волонтерської діяльності з урахуванням європейських практик, зокрема Youthpass, а також емпірична перевірка впливу різних моделей інтеграції волонтерства на результати навчання та громадянську участь студентів.

Дослідження має певні обмеження. Добір зарубіжних та українських кейсів здійснено цілеспрямовано, а не на основі систематичного огляду всіх наявних практик, тому отримані результати не можуть бути поширені на сукупність закладів вищої освіти відповідних країн. Джерельна база частково залежить від офіційних вебматеріалів університетів і програм, зміст яких може оновлюватися, а використані кількісні та інституційні дані належать до різних часових періодів. Український досвід представлено на прикладі авторської практики розроблення та викладання вибіркової навчальної дисципліни, що дало змогу продемонструвати один із можливих підходів до інтеграції волонтерства в освітній процес. Водночас узагальнення цього досвіду на рівні закладів вищої освіти потребує подальших емпіричних досліджень із залученням представників університетів, викладачів і студентів. Відтак документальний

порівняльний аналіз дає змогу визначити наявні моделі, інституційні механізми та умови їх застосування, але не дозволяє встановити поширеність цих практик або оцінити їхній причинний вплив на формування громадянських компетентностей і громадянську участь студентської молоді.

Внесок автора

CRediT: **Тетяна Мадрига**: концепція та дизайн дослідження, аналіз даних, методологія, написання, редагування тексту.

Фінансування

Дослідження не отримувало цільового фінансування.

Заява про конфлікт інтересів

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів.

Доступність даних

Окремий набір первинних даних у межах дослідження не формувався.

Етика дослідження

Дослідження проведено з дотриманням принципів академічної доброчесності та етичних стандартів наукових досліджень.

Декларація щодо використання ШІ

Інструменти генеративного штучного інтелекту під час підготовки рукопису не використовувалися.

Декларація про оригінальність і одночасне подання рукопису

Авторка підтверджує, що поданий рукопис є оригінальним, раніше не публікувався в цій або суттєво подібній формі та не перебуває на розгляді в іншому журналі чи видавництві.

Література

Association of American Colleges & Universities. (2023). *High-impact practices*. https://www.aacu.org/trending-topics/high-impact

Baylor University. (n.d.). *Service learning*. Academy for Teaching & Learning. https://atl.web.baylor.edu/teaching-guides/teaching-techniques/service-learning

Bringle, R. G., & Hatcher, J. A. (1996). Implementing service learning in higher education. *The Journal of Higher Education, 67*(2), 221–239. https://doi.org/10.2307/2943981

Bringle, R. G., Brown, L. A., Hahn, T. W., & Studer, M. (2019). Pedagogies and civic programs to develop competencies for democratic culture and civic learning outcomes. *Bordón. Revista de Pedagogía, 71*(3), 27–43. https://doi.org/10.13042/Bordon.2019.72003

Chambers, T. (2009). A continuum of approaches to service learning within Canadian post-secondary education. *Canadian Journal of Higher Education, 39*(2), 77–100. https://doi.org/10.47678/cjhe.v39i2.486

Community Campus Engage Canada. (n.d.). *Directory: Community engagement offices across Canada*. Retrieved September 20, 2026, from https://ccecanada.ca/cce-directory/

European Commission. (2026). *European Solidarity Corps guide: 2026 call*. https://youth.europa.eu/sites/default/files/inline-files/european_solidarity_corps_guide_2026_EN.pdf

European Youth Portal. (n.d.). *Three decades of solidarity: A historical overview of EU youth programmes*. https://youth.europa.eu/go-abroad/volunteering/three-decades-of-solidarity-historical-overview-of-eu-youth-programmes_en

Furco, A. (1996). Service learning: A balanced approach to experiential education. In B. Taylor (Ed.), *Expanding boundaries: Serving and learning* (pp. 2–6). Corporation for National Service.

Gordon, C. S., Pink, M. A., Rosing, H., & Mizzi, S. (2022). A systematic meta-analysis and meta-synthesis of the impact of service-learning programs on university students' empathy. *Educational Research Review, 37*, 100490. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2022.100490

Kahlke, R., & Taylor, A. (2018). Community service-learning in Canada: One size does not fit all. *Engaged Scholar Journal: Community-Engaged Research, Teaching, and Learning, 4*(1), 1–18. https://doi.org/10.15402/esj.v4i1.305

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu. (2020). *Uchwała nr 45/2020 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu z dnia 23 września 2020 r.* https://bip.ans.edu.pl/uchwala/3113/45-2020

Saltire Awards. (n.d.). *Celebrating youth volunteering in Scotland*. https://saltireawards.scot/

Schultes, M.-T., Graf, D., Holzer, J., Schober, B., & Spiel, C. (2025). Implementation and evaluation of service learning at higher education institutions. *Evaluation and Program Planning, 112*, 102622. https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2025.102622

Seumenicht, O. (2024, February 20). *Ukrainian higher education has persevered, but strategic international collaboration is key to its post-war future*. European University Association. https://www.eua.eu/our-work/expert-voices/ukrainian-higher-education-has-persevered-but-strategic-international-collaboration-is-key-to-its-post-war-future.html

Taylor, A., Butterwick, S., Raykov, M., Glick, S., Peikazadi, N., & Mehrabi, S. (2015). *Community service-learning in Canadian higher education*. Department of Educational Studies, University of British Columbia. https://doi.org/10.14288/1.0226035

Tijsma, G., Hilverda, F., Scheffelaar, A., Alders, S., Schoonmade, L., Blignaut, N., & Zweekhorst, M. (2020). Becoming productive 21st century citizens: A systematic review uncovering design principles for integrating community service learning into higher education courses. *Educational Research, 62*(4), 390–413. https://doi.org/10.1080/00131881.2020.1836987

University of Alberta. (n.d.). *Certificate in Community Engagement and Service-Learning*. https://www.ualberta.ca/en/admissions-programs/embedded-undergraduate-certificates/community-engagement-and-service-learning.html

University of Edinburgh. (n.d.-a). *About the Edinburgh Award*. Retrieved September 20, 2026, from https://edinburgh-award.ed.ac.uk/about

University of Edinburgh. (n.d.-b). *Higher Education Achievement Report*. Retrieved September 20, 2026, from https://edinburgh-award.ed.ac.uk/hear

University of Pittsburgh. (n.d.). *Guidelines for undergraduate service-learning projects and courses*. Kenneth P. Dietrich School of Arts & Sciences. https://www.as.pitt.edu/faculty/teaching/guidelines-undergraduate-service-learning-projects-and-courses

University of Toronto. (n.d.). *Community-engaged learning*. Experiential Learning Hub. https://experientiallearning.utoronto.ca/learningtype/community-engaged-learning/

University of Westminster. (n.d.). *Higher Education Achievement Report* (HEAR). https://www.westminster.ac.uk/current-students/studies/your-student-journey/completing-

your-studies/degree-classifications-and-awards/higher-education-achievement-report-hear

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie. (2026). *Regulamin praktyk zawodowych: Załącznik do Zarządzenia wewnętrznego nr R021.1.17.2026*. https://bip.ujd.edu.pl/attachments/download/13811

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach. (n.d.). *Praktyki zawodowe – pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna*. https://wpp.ujk.edu.pl/home/studenci/praktyki-zawodowe/praktyki-zawodowe-pedagogika-wczesnoszkolna-i-przedszkolna/

Youthpass. (n.d.). *Welcome to Youthpass*. https://www.youthpass.eu/en/

Бойко, О., Зякун, А., Повалій, Т., Котенко, О., & Сірик, О. (2024). Волонтерство як чинник реалізації сталого розвитку в Сумському державному університеті. *Образ, 3*(46), 5–20. https://doi.org/10.21272/Obraz.2024.3(46)-5-20

Бреславська, Г. (2026). Інтеграція волонтерських практик у зміст фахових дисциплін педагогічної освіти. *Перспективи та інновації науки, 5*(63), 475–487. https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-5(63)-475-487

Дрогобицька міська рада. (2022, 30 березня). *Імпровізовані «ресторан», «бібліотека» та «дитячі кімнати»: як функціонує університетський гуртожиток, який з перших днів приймає внутрішньо переміщених осіб*. https://drohobych-rada.gov.ua/improvizovani-restoran-bibliotk/

Думич, В. (2024). Волонтерська діяльність Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка в умовах повномасштабної агресії Росії проти України. *Проблеми гуманітарних наук. Серія «Історія»*, (57), 113–123. https://doi.org/10.24919/2312-2595.spec.10

Жуленьова, О. (2025). *Стан і перспективи волонтерства в Україні: дані опитування 2025 року*. Інститут соціології НАН України. https://isnasu.org.ua/analytics/013_Zhuleniova_O_-_Stan_i_perspektyvy_volonterstva.php

Закон України. (2025, 8 січня). *Про внесення змін до деяких законів України щодо сприяння розвитку волонтерської діяльності серед здобувачів освіти* (№ 4186-IX). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4186-20#Text

Львівський національний університет імені Івана Франка. (2022, 8 квітня). *Кожен на своєму місці: волонтерські ініціативи Львівського університету*. https://lnu.edu.ua/volunteer-initiatives-of-lviv-university/

Лях, Т. Л., Лютий, В. П., & Жуков, В. І. (2024). Волонтерська діяльність студентів як шлях до їхньої активної участі у суспільному житті громади. *Ввічливість. Humanitas*, (3), 68–76. https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.10

Міністерство освіти і науки України. (2022). *Про затвердження Порядку визнання у вищій, фаховій передвищій та професійній освіті результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти* (наказ від 8 лютого 2022 р. № 130). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-22#Text

Силабус навчальної дисципліни «Волонтерський рух». (2025). Кафедра політичних наук, Карпатський національний університет імені Василя Стефаника. https://kpn.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/197/2025/03/pnbvolonterskyj-rukh.pdf

Українська волонтерська служба, U-Report Ukraine. (2024, 29 січня). *74 % українців долучились до волонтерства після 24 лютого 2022 року: що показали результати дослідження*. https://volunteer.country/library/74-ukrayinciv-dolucalis-do-volonterstva-pislia-24-liutogo-2022-roku-shho-pokazali-rezultati-doslidzhennia/

Українська волонтерська служба. (2025, 9 січня). *Яке місце волонтерства в ОСС? https://volunteer.country/en/library/iake-misce-volonterstva-v-oss*

Український католицький університет. (2019, 13 грудня). *УКУ – перший університет в Україні, який на інституційному рівні впроваджує освітній підхід Service Learning – "Суспільно орієнтоване навчання"*. https://ucu.edu.ua/news/uku-pershyj-universytet-v-ukrayini-yakyj-na-instytutsijnomu-rivni-vprovadzhuye-osvitnij-pidhid-service-learning-suspilno-oriyentovane-navchannya/

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. (2023, 31 січня). *Волонтерство в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича*. https://www.chnu.edu.ua/novyny/aktualni-novyny/volonterstvo-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

Шелема, М. В., & Опачко, М. В. (2026). *Трансформація ролі студентського самоврядування у вітчизняних ЗВО в умовах повномасштабної війни в Україні*. Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.20275554

References

Association of American Colleges & Universities. (2023). *High-impact practices*. https://www.aacu.org/trending-topics/high-impact (in English).

Baylor University. (n.d.). *Service learning*. Academy for Teaching & Learning. https://atl.web.baylor.edu/teaching-guides/teaching-techniques/service-learning (in English).

Boiko, O., Ziakun, A., Povalii, T., Kotenko, O., & Siryk, O. (2024). Volonterstvo yak chynnyk realizatsii staloho rozvytku v Sumskomu derzhavnomu universyteti [Volunteering as a factor in implementing sustainable development at Sumy State University]. *Obraz, 3*(46), 5–20. https://doi.org/10.21272/Obraz.2024.3(46)-5-20 (in Ukrainian).

Breslavska, H. B. (2026). Intehratsiia volonterskykh praktyk u zmist fakhovykh dystsyplin pedahohichnoi osvity [Integration of volunteer practices into the content of professional disciplines in teacher education]. *Perspektyvy ta innovatsii nauky, 5*(63), 475–487. https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-5(63)-475-487 (in Ukrainian).

Bringle, R. G., & Hatcher, J. A. (1996). Implementing service learning in higher education. *The Journal of Higher Education, 67*(2), 221–239. https://doi.org/10.2307/2943981 (in English).

Bringle, R. G., Brown, L. A., Hahn, T. W., & Studer, M. (2019). Pedagogies and civic programs to develop competencies for democratic culture and civic learning outcomes. *Bordón. Revista de Pedagogía, 71*(3), 27–43. https://doi.org/10.13042/Bordon.2019.72003 (in English).

Chambers, T. (2009). A continuum of approaches to service learning within Canadian post-secondary education. *Canadian Journal of Higher Education, 39*(2), 77–100 (in English). https://doi.org/10.47678/cjhe.v39i2.486

Chernivetskyi natsionalnyi universytet imeni Yuriia Fedkovycha. (2023, January 31). *Volonterstvo v Chernivetskomu natsionalnomu universyteti imeni Yuriia Fedkovycha* [Volunteering at Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University]. https://www.chnu.edu.ua/novyny/aktualni-novyny/volonterstvo-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/ (in Ukrainian).

Community Campus Engage Canada. (n.d.). *Directory: Community engagement offices across Canada*. Retrieved September 20, 2026, from https://ccecanada.ca/cce-directory/ (in English).

Drohobytska miska rada. (2022, March 30). *Improvizovani "restoran", "biblioteka" ta "dytiachi kimnaty": yak funktsionuie universytetskyi hurtozhytok, yakyi z pershykh*

dniv pryimaie vnutrishno peremishchenykh osib [Improvised "restaurant," "library," and "children's rooms": How the university dormitory hosting internally displaced persons from the first days operates]. https://drohobych-rada.gov.ua/improvizovani-restoran-bibliotk/ (in Ukrainian).

Dumych, V. (2024). Volonterska diialnist Drohobytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka v umovakh povnomasshtabnoi ahresii Rosii proty Ukrainy [Volunteer activities of Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University under Russia's full-scale aggression against Ukraine]. *Problemy humanitarnykh nauk. Seriia "Istoriia"*, (57), 113–123. https://doi.org/10.24919/2312-2595.spec.10 (in Ukrainian).

European Commission. (2026). *European Solidarity Corps guide: 2026 call*. https://youth.europa.eu/sites/default/files/inline-files/european_solidarity_corps_guide_2026_EN.pdf (in English).

European Youth Portal. (n.d.). *Three decades of solidarity: A historical overview of EU youth programmes*. https://youth.europa.eu/go-abroad/volunteering/three-decades-of-solidarity-historical-overview-of-eu-youth-programmes_en (in English).

Furco, A. (1996). Service learning: A balanced approach to experiential education. In B. Taylor (Ed.), *Expanding boundaries: Serving and learning* (pp. 2–6). Corporation for National Service (in English).

Gordon, C. S., Pink, M. A., Rosing, H., & Mizzi, S. (2022). A systematic meta-analysis and meta-synthesis of the impact of service-learning programs on university students' empathy. *Educational Research Review, 37*, Article 100490. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2022.100490 (in English).

Kahlke, R., & Taylor, A. (2018). Community service-learning in Canada: One size does not fit all. *Engaged Scholar Journal: Community-Engaged Research, Teaching, and Learning, 4*(1), 1–18. https://doi.org/10.15402/esj.v4i1.305 (in English).

Liakh, T. L., Liutyi, V. P., & Zhukov, V. I. (2024). Volonterska diialnist studentiv yak shliakh do yikhnoi aktyvnoi uchasti u suspilnomu zhytti hromady [Students' volunteer activity as a way to their active participation in the community's social life]. *Vvichlyvist. Humanitas*, (3), 68–76. https://doi.org/10.32782/humanitas/2024.3.10 (in Ukrainian).

Lvivskyi natsionalnyi universytet imeni Ivana Franka. (2022, April 8). *Kozhen na svoiemu mistsi: volonterski initsiatyvy Lvivskoho universytetu* [Everyone in their place: Volunteer initiatives of the University of Lviv]. https://lnu.edu.ua/volunteer-initiatives-of-lviv-university/ (in Ukrainian).

Ministerstvo osvity i nauky Ukrainy. (2022). *Pro zatverdzhennia Poriadku vyznannia u vyshchii, fakhovii peredvyshchii ta profesiinii osviti rezultativ navchannia, zdobutykh shliakhom neformalnoi ta/abo informalnoi osvity* [On approval of the Procedure for recognition of learning outcomes acquired through non-formal and/or informal education in higher and professional pre-higher education] (Order No. 130 of February 8, 2022). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0328-22#Text (in Ukrainian).

Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu. (2020). *Uchwała nr 45/2020 Senatu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Angelusa Silesiusa w Wałbrzychu z dnia 23 września 2020 r.* [Resolution No. 45/2020 of the Senate of Angelus Silesius University of Applied Sciences in Wałbrzych of September 23, 2020]. https://bip.ans.edu.pl/uchwala/3113/45-2020 (in Polish).

Saltire Awards. (n.d.). *Celebrating youth volunteering in Scotland*. https://saltireawards.scot/ (in English).

Schultes, M.-T., Graf, D., Holzer, J., Schober, B., & Spiel, C. (2025). Implementation and evaluation of service learning at higher education institutions. *Evaluation and Program Planning, 112*, Article 102622. https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2025.102622 (in English).

Seumenicht, O. (2024, February 20). *Ukrainian higher education has persevered, but strategic international collaboration is key to its post-war future*. European University Association. https://www.eua.eu/our-work/expert-voices/ukrainian-higher-education-has-persevered-but-strategic-international-collaboration-is-key-to-its-post-war-future.html (in English).

Shelema, M. V., & Opachko, M. V. (2026). *Transformatsiia roli studentskoho samovriaduvannia u vitchyznianykh ZVO v umovakh povnomasshtabnoi viiny v Ukraini* [Transformation of the role of student self-government in Ukrainian HEIs under the full-scale war in Ukraine]. Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.20275554 (in Ukrainian).

Sylabus navchalnoi dystsypliny "Volonterskyi rukh" [Syllabus of the course "Volunteer Movement"]. (2025). Department of Political Science, Vasyl Stefanyk Carpathian National University. https://kpn.cnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/197/2025/03/pnbvolonterskyj-rukh.pdf (in Ukrainian).

Taylor, A., Butterwick, S., Raykov, M., Glick, S., Peikazadi, N., & Mehrabi, S. (2015). *Community service-learning in Canadian higher education*. University of British Columbia, Department of Educational Studies. https://doi.org/10.14288/1.0226035 (in English).

Tijsma, G., Hilverda, F., Scheffelaar, A., Alders, S., Schoonmade, L., Blignaut, N., & Zweekhorst, M. (2020). Becoming productive 21st century citizens: A systematic review uncovering design principles for integrating community service learning into higher education courses. *Educational Research, 62*(4), 390–413. https://doi.org/10.1080/00131881.2020.1836987 (in English).

Ukrainian Catholic University. (2019, December 13). *UKU – pershyi universytet v Ukraini, yakyi na instytutsiinomu rivni vprovadzhuie osvitnii pidkhid Service Learning – "Suspilno-oriientovane navchannia"* [UCU became the first university in Ukraine to implement the Service Learning educational approach at the institutional level]. https://ucu.edu.ua/news/uku-pershyj-universytet-v-ukrayini-yakyj-na-instytutsijnomu-rivni-vprovadzhuye-osvitnij-pidhid-service-learning-suspilno-oriyentovane-navchannya/ (in Ukrainian).

Ukrainska Volonterska Sluzhba, & U-Report Ukraine. (2024, January 29). *74 % ukraintsiv doluchylys do volonterstva pislia 24 liutoho 2022 roku: shcho pokazaly rezultaty doslidzhennia* [74% of Ukrainians joined volunteering after February 24, 2022: What the research results showed]. https://volunteer.country/library/74-ukrayinciv-dolucalis-do-volonterstva-pislia-24-liutogo-2022-roku-shho-pokazali-rezultati-doslidzennia/ (in Ukrainian).

Ukrainska Volonterska Sluzhba. (2025, January 9). *Yake mistse volonterstva v OSS?* [What is the place of volunteering in student self-government?]. https://volunteer.country/en/library/iake-misce-volonterstva-v-oss (in Ukrainian).

University of Alberta. (n.d.). *Certificate in community engagement and service-learning*. https://www.ualberta.ca/en/admissions-programs/embedded-undergraduate-certificates/community-engagement-and-service-learning.html (in English).

University of Edinburgh. (n.d.-a). *About the Edinburgh Award*. Retrieved September 20, 2026, from https://edinburgh-award.ed.ac.uk/about (in English).

University of Edinburgh. (n.d.-b). *Higher Education Achievement Report*. Retrieved September 20, 2026, from https://edinburgh-award.ed.ac.uk/hear (in English).

University of Pittsburgh. (n.d.). *Guidelines for undergraduate service-learning projects and courses*. Kenneth P. Dietrich School of Arts & Sciences. https://www.as.pitt.edu/faculty/teaching/guidelines-undergraduate-service-learning-projects-and-courses (in English).

University of Toronto. (n.d.). *Community-engaged learning*. Experiential Learning Hub. https://experientiallearning.utoronto.ca/learningtype/community-engaged-learning/ (in English).

University of Westminster. (n.d.). *Higher Education Achievement Report* (HEAR). https://www.westminster.ac.uk/current-students/studies/your-student-journey/completing-your-studies/degree-classifications-and-awards/higher-education-achievement-report-hear (in English).

Uniwersytet Jana Długosza w Częstochowie. (2026). *Regulamin praktyk zawodowych: Załącznik do Zarządzenia wewnętrznego nr R021.1.17.2026* [Regulations on professional internships: Appendix to Internal Order No. R021.1.17.2026]. https://bip.ujd.edu.pl/attachments/download/13811 (in Polish).

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach. (n.d.). *Praktyki zawodowe – pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna* [Professional internships – preschool and early childhood education]. https://wpp.ujk.edu.pl/home/studenci/praktyki-zawodowe/praktyki-zawodowe-pedagogika-wczesnoszkolna-i-przedszkolna/ (in Polish).

Youthpass. (n.d.). *Welcome to Youthpass*. https://www.youthpass.eu/en/ (in English).

Zakon Ukrainy. (2025, January 8). *Pro vnesennia zmin do deiakykh zakoniv Ukrainy shchodo spryiannia rozvytku volonterskoi diialnosti sered zdobuvachiv osvity* [On Amendments to Certain Laws of Ukraine Regarding the Promotion of Volunteer Activities among Students] (No. 4186-IX). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4186-20#Text (in Ukrainian).

Zhulenova, O. (2025). *Stan i perspektyvy volonterstva v Ukraini: dani opytuvannia 2025 roku* [The state and prospects of volunteering in Ukraine: 2025 survey data]. Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine. https://isnasu.org.ua/analytics/013_Zhuleniova_O_-_Stan_i_perspektyvy_volonterstva.php (in Ukrainian).

INTEGRATING VOLUNTEERING INTO HIGHER EDUCATION CURRICULA: MODELS, INSTITUTIONAL MECHANISMS AND PRECONDITIONS FOR CIVIC PARTICIPATION

Tetiana Madryha [a,*]

[a] *PhD in Political Sciences, Associate Professor, Doctoral Student at the Department of Political Science, Vasyl Stefanyk Carpathian National University, Ukraine*

ABSTRACT

The article examines the integration of volunteering into higher education curricula and the recognition of competencies acquired through volunteer activities. The study aims to analyse foreign models of integrating volunteering into higher education, to identify the institutional mechanisms and conditions for their application, and to assess the potential for using this experience in Ukrainian higher education institution (HEIs).

ARTICLE INFO

Keywords:
volunteering, civic participation, service-learning, educational programmes, higher education institutions.

**Corresponding author:*
tetiana.madryha@cnu.edu.ua

Three types of mechanisms have been identified: 1) credit-bearing service-learning, which provides for defined learning outcomes, reflection, and assessment (the USA, Canada, Ukrainian Catholic University); 2) crediting volunteer activities as practice (some Polish HEIs; the Law of Ukraine "On Amendments to Certain Laws of Ukraine on Promoting the Development of Volunteering among Education Seekers" No. 4186-IX); 3) non-curricular recognition and documentation of acquired experience without awarding credits. The study finds that, despite their differences, the analysed models combine socially beneficial activity with defined learning outcomes, institutional partnerships, structured reflection, assessment, and documentary confirmation of the acquired competencies. The elective course analysed is an accessible way to introduce volunteering-related content into a curriculum. However, without mandatory socially beneficial pro-jects, partnerships with civil society organisations, structured re-flection, and assessment of practical results, it does not constitute a complete model of service-learning. The study concludes that inte-grating volunteering into higher education has institutional poten-tial. At the same time, the actual impact of such integration on the development of civic competencies and student participation re-quires separate empirical verification.

*ORCID: https://orcid.org/0000-0001-7761-9811

Article history:
Received 25.08.2026
Peer-reviewed 15.09.2026
Accepted 23.09.2026
Published 28.09.2026

The content of this work may be used under the terms of the *Creative Commons Attribution NonCommercial NoDerivs* (CC BY-NC-ND 4.0) international license, which allows others to download and distribute the work, provided that they attribute it to the work, but without the possibility to modify it in any way or use it for commercial purposes.